SUPLIMENTUL I

LA

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

No. 7. 1 APRILIE 1900 VOL. I.

Scrisorĭ de peste munţĭ.

«Românul ţîne minte!» zice un vechiŭ proverb român.

Nu ştiŭ unde l'am auzit maĭ întîiŭ, dar mi l'am însemnat, căcĭ mĭ-a plăcut mult, cum peste tot îmĭ plac proverbele române! Imĭ plac maĭ ales pentru imparţialitatea şi sinceritatea lor, două calităţĭ de nepreţuit, azĭ cînd la noĭ fie-care suflare românească e inficiată de spiritul de clică...

Azĭ, la noĭ numaĭ proverbele nu fac politică, numaĭ ele nu fac chestiĭ de confesie.

Proverbul român zice pur şi simplu: «românul ţine minte». Dacă ar fi puţin atîrnător, maĭ interesat în oare care privinţă, ar zice românul «gr. cat.» saŭ «gr. or.» — saŭ poate românul «tribunist noŭ,» «telegrafist,» «tribunist vechiŭ»... şi cîte şi maĭ cîte...

Proverbul român însă stă maĭ pre sus de aceste vederĭ înguste, el zice simplu: «românul ţine minte» şi are drept...

Sîntem doară strănepoţiĭ divuluĭ popor roman atît de bine caracterizat prin cunoscuta zicală: «*Populus romanus injuriarum et beneficiorum memor esse solet*»...

Poate dela eĭ am păstrat datina să ţinem minte...

Cum am ajuns însă numaĭ la acest proverb?

Eĭ da! citind ziarele noastre de aicĭ.

Acum să împlinesc 50 de anĭ dela zilele faptelor măreţe săvîrşite de Iancu al nostru şi — «Românul ţine minte»! — de lunĭ de zile coloanele lor sînt pline de reamintirĭ din aniĭ renaşterĭ noastre, cu reamintirĭ dureroase din o epocă de mărime tragică... căcĭ tragică e soarta eroulŭĭ care învingînd în lupte cade jertfă intrigilor meschine.

Dar proverbele noastre aŭ ŭn cusur! Zic numaĭ o parte a unuĭ adevăr latent... Odată, cînd nu voĭ avea ce lucra — poate pe cînd voĭ fi academician — am să mă pun şi să fac o colecţie de proverbe române — întregindu-le înţelesul. Bună oara cunoscuta zicală: «Românul e talentat dela fire» — e numaĭ un fragment, şi întregit sună: «Românul e talentat dela fire, — dar prost»!

Logica? E prost, căcĭ nu se ştie folosi de talentele sale... Fragment e însă şi proverbul amintit la început, căcĭ întregit sună: «Românul ţine minte — de toate greşelile sale, dar numaĭ ca să le comită la prilejul dat din noŭ...»

Dovada? Politica noastră de un jumătate de veac.

Eĭ, dar nu despre politică voiam să scriŭ aicĭ dacă noĭ Româniĭ peste tot sîntem în stare să facem politică... Prea lucrăm cu bună intenţie, prea cu gînd curat, decît să nu fim traşĭ pe sfoară... căcĭ la urma urmelor politica nu-ĭ alta decît arta de a se trage reciproc pe sfoară...

Noĭ intrăm în luptă orbiş, dînd crezămînt vorbelor şi promisiilor amăgitoare, noĭ ,nicĭ închipui nu ne putem, că ceĭ pentru care ne jertfim o să fie în stare să ne dee pradă duşmanuluĭ, îndată ce eĭ şi-aŭ ajuns scopul.

Noĭ Româniĭ de dincoace sîntem un popor ciudat, peste măsură de ciudat. Pentru noĭ nicĭ că se potriveşte vorba luĭ Creangă: «E greŭ Românuluĭ pînă începe, căcĭ de lăsat uşor se lasă...» Noĭ din contră uşor începem şi greŭ lăsăm — înţeleg greşelile! De cînd am început a ne mişca — începînd dela Horia şi pînă azĭ — noĭ n'am făcut alta decît am reîmprospătat din vreme în vreme greşelile noastre vecinice, tot politică tradiţională am făcut, în loc să facem odată politică naţională.

Dar încă odată! Nu despre politică am să vorbesc şi scriŭ. O să ajung odată să fac şi poli-

tică, atunci cînd istovit de anĭ, bătrîn şi fără putere o să-mĭ vină poſta să duc încă ceva rol... eĭ, şi pînă atunci voiŭ să fiŭ vesel, voiŭ să-mĭ petrec, să rîd, să beaŭ, să cînt!

Adecă drept mărturisindu-vă nu voiŭ să cînt căci nu ştiŭ cînta, saŭ mai bine zis ştiŭ cînta dar celor maĭ mulţĭ nu le place cum cînt şi de aceea nicĭ nu voiŭ să cînt!

De ce am înşirat dară şi cîntarea între lucrurile carĭ voiŭ să le fac? Ştiţĭ, fac'aşa din esagerare, dor de sensaţie, maĭ ştiŭ şi eŭ...

O nu! Am să mă veselesc, să-mĭ petrec, să rîd, să beaŭ, dar n'am să cînt, n'am ajuns doară încă să nu-mĭ pot petrece fără să cînt.

O spun asta, fiind-că ştiŭ atîţia oamenĭ carĭ nu's în stare să goliască un chil — aicĭ zicem «on liter» — de vin fără să nu cînte cel puţin de douĕ orĭ «Deşteaptăte române», — cu toate că eŭ nu înţeleg în ce raport poate să stea imnul nostru naţional cu vinul, deşi trebuie să stea în ceva raport — misterios poate, dar real.

La noĭ o jumătate a mişcărĭĭ naţionale se începe lîngă vin cu «Deşteaptăte române» şi cea l-altă se sfîrşeşte tot lîngă vin, tot cu «Deşteaptăte române».

Dar iată-mă iarăşĭ la politică. Vedeţĭ Dv. aşa sîntem noĭ ceştĭ de dincoace, nicĭ treĭ şire nu putem scrie fără să nu ne ocupăm de politică. Politica pentru noĭ e un *circulus vitiosus* — Dumnezeŭ ştie la adecă ce-ĭ acest cerc, dar am nădejde că asemănarea e nimerită. La urma urmelor însă mă mângîiŭ cu idea, că ori cît de slabă să-mĭ fie asemănarea, cu greŭ va fi maĭ slabă de cît politica noastră. — Repet dară, că politica pentru noĭ e ca un *circulus vitiosus*, orĭ de ce ne am apuca, la urmă am sfîrşi cu politica.

Dar la adecă ce înseamnă la noĭ a face politică? A face politică la noĭ înseamnă — a bea un chil de vin şi a cînta de douĕ orĭ «Deşteaptăte române», — înseamnă a protesta solemn şi cu tărie în contra volniciilor ce trebue să le îndurăm şi a le suferi cu supunere, — înseamnă a te erige în apărător al intereselor poporuluĭ, a-ĭ apăra averea în contra apucăturilor străine, ca să aĭ tu din ce apuca, — înseamnă a prinde condeiul în mînă şi a împlea cîte va file de hîrtie cu nişte meseniene asupra sorţiĭ acestuĭ pămînţ «scăldat în sîngele strămoşilor noştri glorioşĭ» şi a neglija studiile de şcoală, — înseamnă a...

Dar acum pentru ultima oară nu voiŭ să mă ocup cu politica! Sînt încă tînăr, voiŭ să mă veselesc, să-mĭ petrec, să rîd, să beaŭ şi cînd n'o să mă vadă nime — să plîng.

Oradea-Mare.

I. Iosif Sceopul.

Din Basarabia

(Fragment dintr'o scrisoare particulară).

...La noĭ se bucură de multe simpatiĭ în popor şcolile confesionale; sub conducerea inteligentă a preoţilor, ele fac progrese îmbucurătoare. Deja nu e o raritate să vezĭ pe la sate coruri şi chiar orhestre bune; maĭ cu seamă acolo, unde marĭĭ proprietarĭ ajută pe profesorĭĭ săteştĭ. Ast-fel în satul «Resteŭ» din ţinutul Hotinuluĭ, e un cor escelent, aproape tot aşa de bun ca şi cel de la Cathedrala din Chişineŭ. In satul Oniţcanĭ din ţinutul Benderuluĭ (pe malul Nistruluĭ, propietatea luĭ Zagura) de asemenea e un cor minunat. Păcat numaĭ că învăţătura se predă în limba rusă, pe care moldoveanul nostru nu o înţelege, ast-fel că instrucţiunea merge foarte anevoios şi copilaşiĭ nu se aleg aproape cu nimic din şcoală. Dar ce e şi maĭ trist e că după ce ese din şcoală nu aŭ ce citi: cărţile rusescĭ le sînt inaccesibile, de oare ce nu le înţeleg, ear cărţĭ moldovenescĭ nu sînt. Acele carĭ au fost s'aŭ epuisat, ear altele nu se maĭ tipăresc. Nicĭ chiar cărţĭ bisericescĭ nu maĭ avem de unde cumpăra; căci ele se tipăresc acum în România cu litere latine şi acest alfabet la noĭ nu se întrebuinţează. În anul 1897 consiliul profesoral al seminaruluĭ a făcut o propunere adunăreĭ parochiale a preoţilor ca pe viitor cărţile şcolare şi monitorul parochial să se tipărească jumătate în limba rusă şi jumătate în cea moldovenească. Însă clerul nostru nu s'a învoit la aceasta de oare ce nu dispune de mijloace. Ear după alte versiunĭ acest proect nu a trecut din motive politice şi în darea de seamă a desbaterilor nicĭ nu a fost trecut.

In orĭ-ce caz lucrurile staŭ răŭ de tot; s'a scăpat ocaziunea de a se umple un gol însemnat în învĕţămîntul moldovenilor basarabenĭ. Acum apare în România o escelentă revistă populară: «Albina». Dacă voiŭ reuşi s'o răspîndesc în Basarabia, atunci vom fi cîştigat un bogat şi folositor material pentru lecturile de Duminică. Pînă acuma însă primesc această revistă numaĭ eŭ

şi încă un alt popă din Basarabia. Asemenea ar fi bine dacă la fie-care biserică s'ar afla colecţiuni de cîntece româneşti puse pe note după cum e în Oniţcani şi alte locuri. Acolo corurile cîntă slujba bisericească românește şi rusește. La diferite sărbători corurile pe lîngă cîntece rusesci cîntă şi de cele româneşti, pe aceste din urmă le cîntă la început cu oare care frică şi sfială ear pe urmă cu toată însufleţirea.

Cărţile bisericesci ce le mai avem în limba moldovenească ne vor mai ajunge pentru 10—20 ani. Dar pe urmă va trebui să intervenim pe lîngă guvernul rus şi să-l rugăm să ne permită retipărirea lor; saŭ, dacă ceĭ din România s'ar hotărî să le retipărească cu chirilice, am putea să ni-le procurăm de acolo.

Noĭ n'avem niciŭ o carte românească de citire şi nu le putem procura din alt loc de cît din România, însă trebue să ne procurăm cărţile pe cît se poate pe calea legală şi aceasta pentru binele poporuluĭ ear nu din politicianism care nu numaĭ că nu e folsitor, dar e chiar dăunător.

Păcat numaĭ că preoţiĭ noştri sînt greoĭ şi lipsiţi de iniţiativă; afară de aceasta eĭ nu cunosc literatura şi ştiinţa românească; pe deasupra mai sînt şi foarte sgărciţi. De acea trebue să le oferim cărţi bune, folositoare şi pe un preţ eftin. Şi trebue să-ĭ îndemnăm, să-ĭ silescĭ să-le cumpere. Ear pentru ca eĭ să şi-le poată procura uşor trebue să le aibă la îndemînă în orĭ-ce librărie şi pînă acuma niciŭ o librărie din Chişineŭ nu are de vînzare cărţi româneşti.

La noĭ s'ar căuta: colecţiunile de conferinţe pentru popor şi chiar pentru pătura inteligentă, însă aceste conferinţe trebue să fie bune şi scrise într'o limbă românească curată şi cît se poate de populară; ne-ar trebui colecţiuni de cîntece bisericesci puse pe note pentru 4 voci şi pentru una sigură; nuvele de tot felul dar mai ales cu subiecte luate din viaţa poporuluĭ; cărţi relative la gospodăria casnică; calendare ilustrate, colecţiuni de poesiĭ populare etc.

Însă, cum am spus, toate trebue să fie scrise într'o limbă curată, să nu fie un amestec de franţuzească cu latinească cum se întîmplă adesea.

. . . . . .

Eŭ nu înţeleg de ce sînt aşa mulţi desertori români în Basarabia. La fie care curte boerească se află cîte 2—3. Dînşiĭ spun că aŭ fugit din pricina purtăreĭ neomenoase a superiorilor; că pentru greşala unuia, ofiţeriĭ ar fi bătînd o căprărie întreagă.

Şi nu ştiu de unde şi pînă unde eĭ consideră guvernul rus ca pe un guvern bun şi uman. Eĭ declară că toţi soldaţiĭ de rînd (din Moldova mai ales) ar fi înclinînd spre Rusia şi că nu aşteaptă de cît ca Rusia să vie şi să-ĭ cucerească, alt-fel vor trece eĭ în gloată la Ruşi. Deşi mulţi din eĭ observînd că ţăranul rus trăeşte mai prost ca cel român încep a se căi şi oftează că dacă nu ar fi fost purtarea sălbatecă a ofiţerilor eĭ nu ar fi fugit.

Sînt adevărate toate aceste şi nu s'ar putea face ceva ca soldaţiĭ să fie mai mulţumiţi? Doar moldoveniĭ nu sînt un popor sălbatec, prin caracterul lor sînt inteligenţi şi capabili. Şi sînt mai curînd dispuşi a asculta de un cuvînt bun de cît de ciomag. Acest fapt strică mult bunuluĭ renume al Românieĭ mai cu seamă la noĭ în Basarabia.

De pe bîcu.

Casa naţională din Sibiŭ

Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporuluĭ român din Ungaria, în adunarea generală a anuluĭ 1897 ţinută în Mediaş, a hotărît ridicarea uneĭ *Case Naţionole* în Sibiŭ. Această casă naţională va cuprinde:

1) Un museŭ istoric al Românilor din Ungaria, împreunat cu colecţiuni archeologice şi numismatice, şi cu o arhivă de păstrare a documentelor de interes pentru istoria română.

2) Un museŭ etnografic, întocmit în deosebi pentru păstrarea motivelor naţionale în port şi industria casnică.

3) Biblioteca *Asociaţiuniĭ*.

4) Birourile *Asociaţiuneĭ*.

5) O sală mare, care să poată servi pentru conferinţe, concerte, representaţiuni teatrale şi reuniri sociale.

6) Localuri pentru societăţile române din Sibiu.

Sumele necesare pentru ridicarea acesteĭ case naţionale se vor acoperi:

a) Din fondurile *Asociaţiuneĭ*.

b) Din colecte şi donaţiuni speciale.

c) Din venitul uneĭ lotării de banĭ.

Deja fruntaşiĭ ardeleni şi unele societăţi financiare s'aŭ înscris între fondatoriĭ acesteĭ case naţionale plătind taxa de 2.000 de franci. Ear acuma *Asociaţiunea* pe baza concesiuneĭ mini-

sterului Ungar şi a autorizării Consiliului de miniştrĭ al Românieĭ — aranjază pentru acelaşĭ scop o *lotărie de efecte* cu 219 cîştigurĭ în valoare de 25.000 francĭ.

Tragerea la sorţĭ se va face în Sibiu la 31 Maiŭ 1900 st. n. în prezenţa unuĭ notar public şi a unuĭ comisar politic. Preţul unuĭ bilet de lotărie e 1 leŭ. In Bucureştĭ se găsesc la D-l C. Steriu & Co. str. Lipscanĭ No. 19.

Cîntarea Bisericească.

Biserica de răsărit, de la întemeerea eĭ, s'a servit la înfrumuseţarea serviciuluĭ divin numaĭ de *monodie*. Credincioşiĭ aŭ psalmodiat rugăciunile sub formă de simplă melodie, fără nicĭ un alt auxiliar. Forma aceasta de cîntare monodică, adică într'o singură voce, s'a păstrat şi la noĭ Românii pînă în ziua de astăzĭ. Aceasta este vechia şi adevărata cîntare bisericească, *psaltichia*.

In biserica romano-catolică găsim aceiaşĭ formă de simplă melodie, purtînd însă diferite numirĭ, după epoce: *cînt ambrosian, melodie gregoriană* şi *cînt plan*. Prin secoliĭ XII şi XIII arta musicală dă peste un noŭ element: *armonia* sau *polifonia*, adică ştiinţa care ne arată cum trebuesc combinate maĭ multe melodiĭ spre a se cînta toate de-o dată. Acest preţios element, producător de emoţiunĭ puternice, deschide musiceĭ un orizont noŭ. Cum toţĭ maeştriĭ de pe atuncĭ eraŭ servitorĭ aĭ Bisericeĭ, elementul acesta noŭ musical influenţează melodia religioasă, îmbrăcînd'o cu forma armonică, şi în secolele XV, pînă la XVII-lea, avem în occidentul Europeĭ o *musică armonică corală* eşită din vechile melodiĭ, bisericescĭ, potrivită cu cerinţele bisericeĭ, unde s'a desvoltat. Acésta este epoca înfloritoare a stiluluĭ polifonic, care poartă numele celebruluĭ compositor *Palestrina*. După această epocă musica religioasă decade, se poate zice că de maĭ bine de un secol occidentalilor nu le maĭ rămîne altă musică în biserică de cît vechea lor psalmodie: *cîntul plan*. Sunt însă vr'o 40 de anĭ de cînd a început o nouă mişcare, în scop de a reveni la vechia lor *melodie gregoriană*, de a reda musiceĭ palestreniene locul de onoare şi de a îndepărta orchestra din biserică.

Pe de altă parte, Protestanţiĭ, într'un timp cînd cîntarea în armonie era deja inventată, aŭ luat melodiile păstrate prin tradiţiune, le-aŭ alcătuit pe maĭ multe vocĭ, cu alte cuvinte le-aŭ armonizat, şi aŭ ajuns la forma de cîntare cunoscută sub numele de *coral*, care se execută de către mulţimea întreagă adunată în templu.

Avem dar, la început *monodia* adică cîntarea pe o singură voce. Din această cîntare tradiţională-occidentală isvoresc maĭ tîrziŭ două eflorescenţe artistice de musică eclesiastică: una la popoarele de rasă latină, *musica palestriniană*, şi alta, product al raseĭ germane, *Coralul* bisericeĭ reformate.

In biserica de răsărit, la începutul secoluluĭ XIX, Rusiĭ ceĭ d'întîĭ fac încercarea de a introduce musica corală în biserică. Trimit tinerĭ musicanţĭ în Italia ca să înveţe studiul armonieĭ şi al compositiuneĭ şi aduc maeştriĭ din străinătate ca să răspîndească cîntarea corală în masa poporuluĭ. Această cîntare armonică s'a desvoltat foarte mult la dînşiĭ, însă nu s'a ţinut seamă de cântarea cu care poporul s'a îndeletnicit pînă la această epocă, aşa că *azĭ în Rusia*, afară de micĭ excepţiĭ, *se găseşte o musică corectă, bine compusă, după toate regulele arteĭ, însă fără originalitate şi adese-orĭ străină de firea şi de simţirea poporului*. Aceasta o mărturisesc diferiţĭ musicologĭ de seamă, atît Ruşĭ cît şi străinĭ.

La noĭ, Românii în epoca de renaştere culturală, preocupaţĭ de dorinţa de a introduce cît maĭ repede civilisaţia occidentală, aŭ făcut în diferite rînduriĭ încercărĭ de musică armonică-corală. Aşa, sub domnia luĭ Alex. Ghica avem în Bucureştĭ o şcoală de musică armonică, încredinţată arhimandrituluĭ rus Visarion, iar în Moldova, sub domnia luĭ Mihail Sturdza, Serdarul Alex. Petrino formează corul vocal la Seminarul de la Socola. In sfîrşit la 1865 se decretează musica armonică ca oficială, se crează o catedră specială la Conservatorul din Bucurescĭ, în scop de a forma micĭ coruri pe la diferite bisericĭ din Capitală. Intenţiunea era de a îndepărta chiar, cu timpul, vechea cîntare, psaltichia, considerată ca grecească, şi de a o înlocui cu musica occidentală armonică. De atuncĭ, de şi psaltichia nu maĭ e încurajată şi musiceĭ armonice i se dă tot concursul, totuşĭ resultatul a fost, contrariŭ aşteptăriĭ multora, că nicĭ psaltichia n'a dispărut şi nicĭ cântarea armonică n'a ajuns departe.

Prin introducerea corurilor, unitatea cîntăreĭ dispare din Biserica noastră. Preotul şi strana zic rugăciunea plinĭ de umilinţă, cu piositate şi cu multă luare aminte şi respect pentru sfîntul locaş pe care îl servesc, dar corul le răspunde pe un ton care nu e la locul luĭ, care nu se potriveşte nicĭ cu firea poporuluĭ nostru, nicĭ cu tradiţiunea bisericească, nicĭ nu poate fi expresiunea stăreĭ de rugăciune. Un singur exemplu. Diaconul zice: «Cu pace Domnuluĭ să ne rugăm!» iar corul respunde pe un glas nu tocmaĭ pacînic, nicĭ rugător şi apoĭ nicĭ potrivit pentru a inspira milă Domnuluĭ, căruia îĭ cerem iertare de păcatele şi de greşelile noastre. Nu maĭ vorbesc de trunchierea textuluĭ leturgic, nicĭ de nepotrivirea cîntăreĭ noastre corale cu simţimîntul cerut de rugăciune şi de împrejurările în carĭ se face rugăciunea. Partea a doua din heruvic: «Ceĭ ce pre împăratul tuturor voim să primim» şi «Sfînt, sfînt, sfînt e Domnul «Sabaot» cu ce inimă curată şi ce frumos aŭ fost concepute de psaltiĭ nostri carĭ aveaŭ credinţa operiĭ lor. Oare expresiunea dramatică şi lumească dată de corurile noastre acestor sfinte rugăciunĭ, fi-va la locul eĭ? Din nenorocire, generaţiile tinere, prin deprindere, încep a tolera acest fel de musică.

Cînd am voit să introducem în biserica noastră acest noŭ element de expresiune, cîntarea pe maĭ multe vocĭ, n'am fost destul de pregătiţĭ în această direcţiune. Negreşit nu vom renunţa la patrimoniul nostru naţional, acela care represintă o îndelungă tradiţiune religioasă, şi nu ne vom putea despărţi nicĭ odată de musica noastră, acea care este simţirea şi emoţia atîtor generaţiĭ carĭ ne-aŭ precedat şi carĭ ne-aŭ făcut aşa cum sîntem noĭ, pentru-că ne este peste putinţă să ne despărţim de cea ce este al nostru, şi neavînd cu ce'l înlocui, ce e străin tot străin va rămînea.

Dar vom continua şi vom îmbunătăţi musica aceea care s'a desvoltat în biserica noastră, aceea care s'a întrupat cu locul pentru care a fost creată; şi în ceia ce priveşte musica armonică-corală religioasă (căcĭ numaĭ de aceasta a fost vorba în audiţiunea de Duminică), vom căuta să o apropiem de musica vechie şi cu chipul acesta să unificăm cîntarea în biserica noastră.

În loc de a scrie compositiunile corale numaĭ în cele două moduri majore şi minore, moduri carĭ n'aŭ de a-face cu biserica, vom scrie coruri într'unul din cele opt glasurĭ ale psaltihieĭ; vom păstra mişcarea stihirarică, iermologică şi papadică, caracteristice musiceĭ orientale; vom face uz de «facerile», adică de formulele melodice propriĭ cîntuluĭ bisericesc, în opositie cu cîntul lumesc, şi în sfîrşit vom întrebuinţa tot ceea ce poate contribui a da culoarea locală acesteĭ cîntărĭ: modul de execuţie, ornamentaţia, isonul, endofonul, etc. Numaĭ în aşa fel, inspirîndu-ne din cîntarea pe care o avem, o pricepem şi o putem simţi, înveşmîntînd-o cu forma arteĭ moderne, vom putea forma un repertoriŭ coral-religios propriŭ al nostru. Numaĭ aşa, preotul şi corul se vor putea înţelege, exprimînd rugăciunea într'unul şi acelaşĭ limbagiŭ musical. Şi-apoĭ folosul va fi mare. Noĭ, ceĭ de astăzĭ, vom găsi într'o asemenea producţiune melodia cu care suntem obicĭnuiţi, elemenul tradiţional, iar generaţiile viitoare se vor bucura şi de arta polifonică ajunsă la gradul de desvoltare al epoceĭ în care trăesc.

În alt-fel, orĭ-şi ce vom introduce de-a gata străin de noĭ, nu va putea trăi. Experienţa este deja făcută. De 30 de anĭ şi maĭ bine, atît compositiunile corale religioase aduse de la Ruşĭ, cît şi cele făurite la noĭ după procedeurĭ străine, n'aŭ putut prinde, şi masa poporuluĭ nu s'a alipit de dînsele. De o cam dată va trebui să facem şi noĭ acea ce Palestrina şi alţĭ compositorĭ renumiţĭ din occidentul Europeĭ aŭ făcut pentru Biserica lor. Vom armoniza melodiile existente scrise pe psaltichie, orĭ ne vom inspira de dînsele, atuncĭ cînd vom voi să înfrumuseţăm serviciul divin cu musica corală. Astăzĭ *polifonia* (elementul modern prin excelenţă) este dusă foarte departe, şi orĭ şi ce melodie, în orĭ-care din glasurĭ ar fi ea (căcĭ ştim că glasurile musiceĭ orientale diferă de modurile celeĭ occidentale), astăzĭ orĭ şi ce melodie poate fi primitoare de armonie, adică poate fi aranjată pentru a fi cîntată de maĭ multe vocĭ diferite de o dată. Unde trebue să pună multă băgare de seamă artistul, este în *păstrarea glasurilor*, carĭ represintă elementul tradiţional şi caracteristic. Nu e vorba aci de a reîncepe toate încercările de armonizare a melodieĭ orientale făcute încă de pe la începutul secoluluĭ present. Încercările acestea aŭ fost neîndestulătoare şi nefolositoare, pentru că s'a căutat să se aplice unor melodiĭ vechĭ o armonizare ce nu era potrivită de cît pentru o musică modernă. Şi acum, dacă de exemplu, melodia dată spre a fi armonioasă era concepută în glasul al 2-lea, melodiile adăogate spre a fi cîntate împreună eraŭ scrise pe alte glasurĭ, — I-iul orĭ al 5-lea bunăoară.

Negreşit că niştе combinaţiunĭ de felul acesta suprimaŭ tot caracterul expresiv, particular al acestor glasurĭ, carĭ n'aŭ echivalent în musica modernă, şi melodia principală nicĭ că se maĭ recunoştea.

Ţinînd seama de marele avînt ce a luat studiul armonieĭ şi de cercetările speciale făcute de oamenĭĭ competenţĭ din Germania, Franţa şi alte ţărĭ asupra cîntareĭ orientale şi melodieĭ populare în genere, avem putinţa de a înveştmînta orĭ şi ce melodie cu haina armonică. Trebue însă ca vocile carĭ se vor adăoga la melodia principală, să fie alcătuite în acelaşĭ stil ca şi dînsa.

Din cele expuse se întrezăreşte calea pe care va trebui să mergem pentru a împăca tradiţiunea, adînc înrădăcinată în trecutul nostru, cu progresul atît de dorit de generaţiile actuale. Călăuzit pe de o parte de ideia aceasta, apoĭ văzînd marele interes ce se dă astăzĭ musiceĭ orientale ca un noŭ izvor de bogăţie melodică, şi foarte doritor de a unifica stilul în serviciul divin, d-l Kiriac ne-a presintat cîte-va bucăţĭ din modesta sa încercare de armonizare a melodiilor bisericeştĭ. Din întreaga Liturghie armonizată pentru serviciul duminical, s'ar fi putut auzi Duminică 5, din cele 8 glasurĭ cunoscute. Execuţiunea fiind făcută de şcolarĭ, carĭ n'aŭ încă vocile formate, poate nu a satisfăcut pe deplin. Totuşĭ, avîndu-se în vedere timpul prea scurt în care s'aŭ studiat, trebue a recunoaşte, împreună cu înalţiĭ şi distinşiĭ auditorĭ, între carĭ II. PP. SS. LL. Mitropoliţiĭ Primaţ şi al Moldoveĭ, d-l Ministru al Cultelor, toţĭ Membriĭ Sf-luĭ Sinod şi alte persoane de inteligenţă, reuşita de plină a acesteĭ încercărĭ, menite a forma punctul de plecare al adevărateĭ cîntărĭ bisericeşti naţionale. Toţĭ s'aŭ convins pedeplin că aceasta este musica ce convine bisericeĭ noastre, *ortodoxă şi românească*, prin care s'ar putea face şi *educaţiunea artistică-religioasă a poporuluĭ nostru*.

A. Podoleanu.

Da la „Societatea de ştiinţe, Bucureşti"

Apa din Pucioasa şi comportarea eĭ la încălzire prin diferite mijloace este o comunicare făcută Societăţiĭ de ştiinţe din Bucurescĭ, de către d-l Pfeiffer, şef de lucrărĭ la laboratorul şcoaleĭ de Podurĭ şi Şosele.

Este o lucrare importantă, atît dintr'un punct de vedere ştiinţific cît şi practic, de oare-ce indică sistemul de încălzire cel maĭ propriu al apelor sulfuroase de la Pucioasa şi ea va folosi tuturor acelora, carĭ se interesează de viitorul acesteĭ staţiunĭ balneare.

D-l Pfeiffer începe comunicarea sa, prin studiul asupra variaţiunilor de concentraţiune ale apelor sulfuroase care se observă în sezonul băilor. La Pucioasa sunt pînă acum numaĭ două puţurĭ cu apă minerală şi cu un debit relativ mic faţă cu numărul băilor ce se fac; de aceea pentru a se satisface cererile clienţilor, se aşteaptă pînă noaptea tîrziu, ca puţurile să se umple din noŭ cu apă, care apoĭ se distribue diferitelor stabilimente.

S'a observat, că această apă proaspătă are un

grad mai mic de concentraţiune de cît aceea, care a stat cît-va timp în puţ, n'a venit la nivelul obicinuit, cu toate-că ar trebui să fie alt-fel, de oare-ce apa stătută îşi perde din concentraţiune prin faptul evaporării hidrogenului suhurat. Mai întîiŭ s'a aruncat vina pe cărăuşii, cari aduceau apa în butoaie, că ar fi amestecînd apa sulfuroasă cu apă ordinară pentru a se aduna cît mai multă apă pentru băi, dar d-l Pfeiffer, în urma unor analize şi a unor determinări de nivel făcute de d-l inginer Petrorian, a aflat cauza acestei variaţiuni de concentraţiune.

Cele două puţuri sunt pe malul drept al rîului Ialomiţa, aŭ o adîncime de 2 metri 50 şi fundul lor e sub nivelul rîului cu 95 c. m, iar nivelul apei cînd ele sînt pline, este cu 10 c. m. d'asupra nivelului din rîŭ; în acest cas înălţimea totală a apei minerale e de 1 m.—1 m. 5. Apa sulfuroasă, care isvorăşte continu, se scurge probabil prin aceleaşi crepături prin care se infiltrează şi apa din rîŭ, a cărei cantitate devine cu atît mai mare, cu cît puţurile sînt mai deşerte.

Dovedind prin aceste diferinţe de nivel cauza variaţiunii de concentraţiune, D l Pfeiffer trece la o altă ordine de idei, arătînd compoşiţia chimică a apelor din Pucioasa. La început această apă, care miroase a hidrogen sulfurat, e limpede, dar după cît-va timp devine opalescentă din cauza descompuneriĭ parţiale a hidrogenului sulfurat în sulf.

Apa din Pucioasa e una din cele mai puţin mineralizate, pentru-că un litru conţine de abia 1 gr. 367 substanţe solide determinate în urma unei încălziri la o temperatură de 180° Celsius.

Cred că e bine a arăta şi cititorilor noştri analisa făcută de d l Pfeiffer, pentru-că or-cine va putea să facă o comparaţie între compoşiţia acestei ape şi a altora similare. Aşa la un litru de apă avem:

Sulfat de calciŭ	0 gr. 901
Tiosulfate	urme
Sulfure alcaline	nu există
Carbonat de calciŭ	0, g. 216
« « magneziŭ	0, 042
Clorură de sodiu	0, 097
Siliciu	0, 010
Materiĭ organice	0, 060
Materiĭ nedosate şi perderi	0, 041
Hidrogen sulfurat liber	0, 0635
Anhidridă carbonică semi-combinată	0, 117
« « liberă	0, 068

Apa nu conţine sulfure şi polisulfure alcaline, cari sînt compuşi cari daŭ apelor sulfuroase o calitate şi o eficacitate mai mare.

Această analisă a fost începută la 1894 la Pucioasa, apoi restul operaţiunilor a fost terminat în laboratorul de chimie al şcoalei de Poduri şi Şosele.

Tocmai lipsa sulfurelor alcaline, face pe d-l Pfeiffer să recomande ca mijloc de încălzire a apei din Pucioasa, pe acela cu bolovani încălziţi, după dînsul, pînă la o temperatură aproximativă de 800°, pentru că sulful, care se află în suspensiune şi care provine din descompunerea parţială a hidrogenului sulfurat, se combină cu potasiul şi cu alte metale alcaline aflate în cenuşa de după bolovani saŭ pe suprafaţa lor, dînd astfel sulfure alcaline. Cum vedem, prin acest sistem de încălzire, de şi primitiv, putem da apei într'un mod indirect cea-ce-i lipseşte, făcînd-o ast-fel de o calitate mai superioară.

Acest fenomen se poate observa nu numai prin analisă, ci şi direct, de oare-ce apa care înainte era lăptoasă, după încălzire a devenit limpede, cu o culoare galbenă-verzue.

Domnul Pfeiffer mai arată şi desavantajul ce există cînd apele de la Pucioasa se încălzesc în cazane de aramă.

Există în localitate un stabiliment unde apa se încălzeşte într'un mare cazan de aramă, din care e repartizată la cele patru cabine prin ţevi tot de aramă. Apa provenită din acest stabiliment are după încălzire o culoare neagră şi clienţii se plîng mereŭ de mîncărime de pele. D-l Pfeiffer a găsit şi cauza acestuĭ înconvenient, dovedind că în timpul încălzirei se formează în apa sulfuroasă sulfură de cupru, care dă acea culoare neagră şi care prin oxidaţiune în pelea clienţilor se transformă în sulfat de cupru, un compus care produce acele mîncărimi de pele.

Afară de aceste avantaje, obţinute prin sistemul de încălzire cu bolovani înfierbîntaţi şi aruncaţi în chiar putina de înbăiat, mai există încă unul şi anume acela că hidrogenul sulfurat are minimul săŭ de deperditiune.

Se poate stabili o comparaţiune între perderile ce se fac prin încălzirea cu diferite sisteme; spre exemplu, apa fiind încălzită cu vapori de apă la 100°, s'a observat o perdere de 40%; iar direct le face o perdere de 25%; cu bolovani nu numai că perderea e neînsemnată, dar după cum

am văzut se mai formează şi alţi compuşi preţioşi.

După ce d-l Pfeiffer a terminat comunicarea sa, d-l Decan Grigore Ştefănescu spune că ar fi bine să se arate direcţiei serviciului sanitar, precum şi proprietarilor de stabilimente din Pucioasa, resultatul observaţiunilor d-lui Pheiffer, pentru-ca sus-zişii să ştie cum trebuesc menajate apele minerale, pentru a fi folositoare publicului.....

In fine lucrarea d-lui Pfeiffer are o îndoită importanţă: e şi sciinţifică şi utilă, mai ales că la noi se fac puţine lucrări de felul acesta, cu toate că solul şi bogăţiile naturale ale României, presintă o ocaziune nimerită de a face studii şi observaţiuni importante.

EMIL STAICU.

Ateneul din Slatina

In ziua de 10 Februarie s'au pus bazele unui Ateneu în Slatina. Iniţiatorii au fost D. D-r Meţulescu şi D-l N. Em. Teohari, directorul gimnasiului. In comitet au fost alese următoarele persoane: Locot-Colonel Şendrea, N. Em. Teohari, maior P. Velicu, A. Crainic. Dr. Aur. Metzulescu, Econ. G. Pascal, G. Micescu, S. H. Pop., G. Poboran.

Prima serie de conferinţe este următoarea:

13 Febr. *Candidaţii la tuberculoză.* Dr. Aur. Meţulescu.

20 Febr. *Vlăhuţă şi romanul «Dan».* N. Em. Teohari.

27 Febr. *Poezia populară şi Anton Pann.* G. Poboran.

5 Martie. *Alcoolismul* (cu experienţe). Andr. Lăzărescu.

12 Martie. *Religia şi teoriile contrare ei.* Econ. G. Pascal.

17 Martie. *Armata şi Naţiunea.* Maior P. Velicu.

25 Martie. Serată literară-artistică. Programul se va anunţa la timp.

* * *

D. Dr. Meţulescu, înainte de a intra în materie, a făcut o frumoasă introducere în care arată importanţa societăţilor culturale şi roagă publicul să încurajeze şi să dea tot concursul Ateneului din Slatina.

După ce arată diferitele cauze şi manifestări ale tuberculozei, ajunge la concluzia optimistă că tuberculoza poate fi vindecată, dacă nu în toate cazurile, cel puţin la începutul ei. Atrage în deosebi atenţia publicului asupra modului de a se feri; şi imploră oare cum pe cei atinşi de de a lua ei înşişi toate precauţiile ca să ferească pe cei din jurul lor.

* * *

D-l N. Em. Teohari, într'o vorbire foarte corectă şi elegantă, face o analiză admirabilă a romanului «Dan» şi arată în urmă caracterele literare ale D-lui Vlăhuţă. Face o paralelă între romanul lui Tolstoi *Sonate à Kreutzer* şi *Dan.* Romanul rus îţi dă impresia de mînie şi revoltă; Dan, de o plîngere; *Sonate à Kreutzer* te apasă, Dan te întristează. D l Teohari esplică această deosebire prin firea autorului. Vlăhuţă este o natură rezervată, ducînd o viaţă mai mult interioară, o inimă iubitoare, dar totdeauna neliniştită şi tristă. Poetul nostru este în fie-care moment lovit de contrastele vieţei şi la el totul îmbracă o haină de melancolie. După aceia trece la analiza stilului comparîndu-l cu acela al lui Caragiali şi Delavrancea, arată caracterele lui. Caragiali îţi aruncă realitatea în faţă avînd tot deauna aerul de a glumi, în fraze scurte, vii şi repezi. Delavrancea, dacă ar compune în muzică, ar excela în a face variaţii briliante pe temele cele mai simple. Vlăhuţă are fraza armonioasă şi liniştită, ea curge ca undele încete ale unui fluviu adînc. Nu pot reţine în minte toate nuanţările subtile ale conferenţiarului, care a fost ascultat cu o atenţiune şi o curiozitate neobicinuită din partea publicului.

DIONISIE OLINESCU
profesor

Din Botoşani.

D. Dr. Căhănescu, invitat fiind de un cerc de tineri culţi din localitate, a ţinut în sala teatrului, la 13 Februarie, o conferinţă intitulată *Civilisaţiune şi nervositate.*

D-sa arată cum neurastenia, aproape necunoscută acum trei-zeci de ani, bîntue azi cu mare furie atît prin clasele de sus ale societăţii cît şi prin cele de jos. Trece apoi în revistă toţi factorii cari au născut şi întreţin această boală.

Religiunea prin speranța unei răsplate după moarte, prin ceremoniile cultului și deprinderile patriarhale, dădea odinioară mîngîere sufletului omenesc, îi sugera oare-cum echilibru, liniște și armonie. Astăzi religiunea e din nenorocire pe cale să dispară chiar în clasele inculte, fără a fi înlocuită cu un ideal mai înalt.

Educațiunea rău făcută astăzi, producătoare de surmenaj intelectual, este și ea o pricină a neurastenieĭ.

Oratorul analisează și alți factori cari causează boala de nervi, și insistă mai cu seamă asupra lupteĭ pentru existență care devine din zi în zi mai acerbă. Incheie cu speranța că secolul care vine aducînd idealuri morale noĭ omenireĭ civilizate, va înblînzi lupta pentru cîștig, pentru satisfacerea trebuințelor crescînde ale oamenilor.

Tabloul pictorului G. Popovici

«Executarea lui Horia» tabloul din urmă al cunoscutului pictor G. Popovici se află expus cu începere de la 1 Martie cor. în sala de onoare a Universității din Iași. Tabloul are o mărime de 3 m. pe 6, și este admirat de publicul visitator.

Sumele ce vor resulta din intrări (este pusă taxa de 1 leŭ de intrare) sunt destinate Societății culturale din Iași.

Inițiatorul și patronul acesteĭ exposițiuni este Rectorul Universității, d-l A. D. Xenopol.

Suplimentul I, *fiind reservat notițelor de tot felul asupra cultureĭ țărilor locuite de români, rugăm pe persoanele cari poartă un interes «Noii Reviste Române», să ne trimeată spre publicare notițe asupra tot ce are legături cu cultura neamului românesc.*

«Noua Revistă Română» *își va face la rîndul său, o datorie, de a susține ori-ce inițiativă luată pentru ridicarea instrucțiuniĭ și educațiuniĭ poporului român. In coloanele sale, faptele laudabile vor găsi tot-deauna o publicitate încurajătoare.*

L'HUMANITÉ NOUVELLE

REVUE INTERNATIONALE

SCIENCES, LETTRES ET ARTS

Paraît mensuellement en un volume in-8° d'au moins 128 pages de texte et d'illustrations.

La Revue ne publie que de l'inédit.

DIRECTEUR SCIENTIFIQUE : **A. HAMON.** — DIRECTEUR LITTÉRAIRE : **V.-EMILE-MICHELET**

L'Humanité Nouvelle est l'organe libre de la pensée humaine, des tendances les plus larges et es plus indépendantes en matières scientifiques et artistiques. C'est ce qui explique le succès apide et considérable qu'elle a obtenu. Aucune publication mensuelle de langue française de cette importance ne coûte aussi bon marché.

L'Humanité Nouvelle contient des articles de sciences sociologiques, biologiques, mathématiques géographiques, physiques, chimiques, de philosophie, de littérature et d'art, des nouvelles, des vers, des contes, des romans, du théâtre, dus aux meilleurs auteurs de tous les pays. Dans chaque numéro il y a des chroniques littéraire, artistiques, théâtrale, une revue des revues et des livres de toutes les langues et de tous sujets. Aucune Revue ne peut rivaliser avec l'*Humanité Nouvelle.*

Envoi d'un numéro spécimen franco sur demande.

ABONNEMENTS { Union postale, un an 15 fr.; 6 mois 8 fr. Le n° 1 fr. 50
France et Belgique, un an 12 fr., 6 mois 7 fr. Le n° 1 fr. 25.

Librairie C. REINWALD. — SCHLEICHER Frères, Éditeurs

VI-e PARIS — 15, rue des Saints-Pères, 15 — PARIS VI-e